

B. Stenge Csaba

A Rongyos Gárda bevetése Kárpátalján, 1938–1939¹

1. rész

Bevezetés

A Rongyos Gárda, mint irreguláris erő bevetése Kárpátalján a magyar hadtörténelem sajátos, egyedi fejezetét jelenti, melynek számos aspektusa részleteiben mindmáig feltáratlan. A rendszerváltoztatás után két kiadvány is megjelent a szervezetről, azonban ezek csekély forrásértékű, korabeli propagandisztikus művek reprintjei.² A források tekintetében azonban szerencsére nem állunk ilyen rosszul, mivel két jelentős – értelemszerűen szubjektív – naplón és memoáron³ túl a Rongyos Gárda működéséről fennmaradt egy nagyon fontos, részletes összefoglaló korabeli katonai jelentés is, ez azonban csak az 1938 decemberéig tartó tevékenységüket foglalja össze.⁴ A Rongyos Gárda működése azonban nem ért véget 1938 végével. Ezt követően – immár térképhelyesbítő néven – propagandatevékenységet és felderítést végeztek, valamint szervezést folytattak 1939 márciusáig, majd a hónap közepén részt vettek Kárpátalja visszacsatolásában is, ezt követően pedig a frissen visszafoglalt terület pacifikálásába is bekapcsolódtak. Mivel ez utóbbi tevékenységek már nem szerepelnek az összefoglaló jelentésben, ezért az annak tagolását használó, legújabb feldolgozások is értelemszerűen pontatlanok, illetve hiányosak.⁵ Ezért is érdemes kitérni a szervezet kárpátaljai működésének részleteire.

Előzmények

A felvidéki revízió érdekében a magyar kormány és a honvédség vezetése 1938 áprilisában tizenkilenc lövészszázalóaljat állított fel (melyek római számokat kaptak: ezek szabadcsapatok voltak, és nem illeszkedtek a honvédség hadrendjébe). A személyi állomány zöme önként jelentkező tartalékosokból, illetve tényleges szolgálatot teljesítőkből állt. Feladatuk egyértelműen diverziós tevékenység volt. A szabadcsapatok felállítója a Vkf. 5.

¹ A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával készült.

² A Rongyos Gárda Harcai 1919–1939. Budapest, Magyar Ház, 1999, ill. Az erő útján. A Rongyos Gárda küzdelmei 1919–1939. Budapest, Magyar Ház, 2000.

³ Értékes szubjektív forrás Kozma Miklós irathagyatéka, ezen belül is leginkább naplója, melynek két változata is létezik a személyes irathagyatékában. Lásd erről Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára K 429 Kozma Miklós iratai 45. csomó (a kézzel írott, eredeti magánnapló) és 28. csomó (az eredeti naplónál nagyságrendekkel hosszabb gépirat, tisztázat). Egy másik szubjektív forrás az események egy kulcsfigurájának, Stefán Valér vk. századosnak a hatvanas években írt hosszabb visszaemlékezése, melyet Györkei Jenő kérésére írt: Az 1938. évi kárpátaljai események. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Personalia 228. d., ill. az ennek és az egyéb beszélgetéseik, leveleik alapján keletkezett könyvfejezet (Egy különös döntés története) Györkei Jenő egy könyvében: *Vae victis: tábornokok meghurcolása 1945–1948*. Budapest, Accordia, 2002. 154–191. o.

⁴ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Vkf. 1939. 5. oszt. 80.710/20/eln.

⁵ Lásd erről pl. Szentkirályi Gábor: A Rongyos Gárda története és az Országos Fajvédő Szövetség politikai nézetei 1938–1944. Budapest, 48-as könyvesbolt, é. n. [2017?], Bicsák Péter: A Rongyos Gárda harcai Kárpátalján 1938-ban. In: A magyar-ukrán közös múlt és jelen: összekötő és elválasztó „fehér foltok”. (szerk. Zubánics László) Beregszász–Ungvár, KMMI, 2011. 40–50. o., illetve az összefoglaló jelentésre nem hivatkozó Sőregi Zoltán: Egy felemás diverzánsakció – szabadcsapatok Kárpátalján, 1938 őszén. In: *Felderítő Szemle* 2009/4. 148–156. o. Egyik idézett feldolgozás sem használt fel cseh, illetve szlovák forrásokat sem.

osztálya⁶ volt, melynek vezetője ekkor Homlok Sándor vk. ezredes⁷ volt. A zászlóaljnak állományának zömét azonban hamarosan feloszlatták, illetve a honvédség reguláris alakulataiba helyezték át. Az állomány egy része végül 1938. októberében mégis bevetésre került.

Az alkalmazás közvetlen előzményeként kiemelendő, hogy a Rongyos Gárda bevetésének politikai oldalról egyértelmű kulcsfigurája, Kozma Miklós⁸ – a Magyar Telephírmondó és Rádió Rt., valamint az MTI elnöke, volt belügyminiszter, Kárpátalja későbbi kormányzói biztosa – volt. Kozma a feszült nemzetközi helyzetben 1938. szeptember 29-én – amely napon Münchenben összeült a nemzetközi értekezlet, mely másnapra virradóra Csehszlovákiától a Harmadik Birodalomhoz csatolta a német többségű Szudéta-vidéket – a szabadcsapatok bevetését javasolta a magyar miniszterelnöknek. Kozma javaslata szerint, amíg az etnikai alapon átadandó területekről folyik az egyezkedés, addig Magyarország megoldhatja Kárpátalja visszacsatolásának a kérdését a Rongyos Gárda bevetésével. Imrédy Béla miniszterelnök – bizonyos fenntartások mellett – el is fogadta a javaslatot. 1938. október 2-án Imrédy Béla miniszterelnök, illetve a minisztertanács Kozmára bízta a kárpátaljai akció politikai vezetését, propagandáját. Katonai vonalról a már említett Vkf. 5. osztály és annak vezetője, Homlok Sándor vk. ezredes volt a művelet parancsnoka. Október 4-én kormányhatározat született arról, hogy egyszerre kell propagandatevékenységet, és közvetlen akciót végrehajtani. Kozma Miklós öccsével, Györggyel, valamint Stefán Valér vezérkari századossal⁹ utazott el Vásárosnaményba, a kárpátaljai határ közelébe. A hivatalosan szállásszabályozó tisztként Vásárosnaményba vezényelt Stefán Valér vezérkari százados koordinálta a Rongyos Gárda alkalmazásával kapcsolatos tevékenységet a helyszínen.¹⁰

A Rongyos Gárda bevetése¹¹

1. időszak (1938. október 5.–9.): területelárasztás és propagandatevékenység

A Stefán vk. szds. koordinálta „S” csoport¹² parancsnoksága 1938. október 5-én, 20 h-kor alakult meg Vásárosnaményban. Beérkező közegei a parancsnokság teljes szervezetét október 6-án alakították meg (törzs, harcos alosztály 1–7 csoporttal, gazdasági hivatal, hadipénztár).

A parancsnokság a csehszlovák erők és a határviszonyok felderítését még október 5-én bevezette.

A csehszlovák határvédelem felmérésekor Tarpától keletre felfedeztek egy másfél kilométeres részt a határszakaszon, ahol az észak-déli határ kelet felé hajlik, a Tisza felé (a Daraberdőtől délre). Ezt a másfél kilométeres szakaszt három, félig kész erőd zárta le, melyek nem voltak –

⁶ A Vkf. 5. osztálya a honvédség kül- és belföldi sajtópropagandáját látta el, valamint a kisantant államok forradalmi bomlasztásának előkészítésével, az ott élő magyar kisebbség szabotázsakciókra történő beszervezésével is foglalkozott. Lásd erről: Haraszi György (szerk.): Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései. Budapest, Corvina, 2007. 356–357. o.

⁷ Homlok Sándor (1893–1963) katonai pályafutásáról lásd Szakály Sándor: A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Budapest, Ister, 140. o.

⁸ Kozma Miklós (1884–1941) életútjáról, pályafutásáról lásd bővebben Ormos Mária: Egy magyar médiavezér: Kozma Miklós I-II. kötet. Budapest, PolgArt, 2000.

⁹ Stefán Valér (1902–1974) személyéről, tevékenységéről – különös tekintettel a tárgyidőszakot és a Rongyos Gárdát – lásd részleteiben a 3. sz. jegyzetben vele kapcsolatban említett forrásokat.

¹⁰ MNL Országos Levéltár K 429 28. csomó, Ormos Mária: Egy magyar médiavezér: Kozma Miklós II. kötet, 559–561. o.

¹¹ A továbbiakban – ha külön jelölt más forrás nincs – az események a hivatalos honvédségi összefoglaló alapján kerülnek ismertetésre: HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Vkf. 1939. 5. oszt. 80.710/20/el.

¹² Az „S” csoport a Szigetvári névről kapta betűjelzését, mely feltehetően Stefán fedőneve volt (Szigetvári nevű hivatásos tiszt ekkor nem is szolgált a honvédségben, csak egy Szigetváry József nevű gyalogos százados, 1938. november 1-től őrnagy).

állandóan – megszállva. A hiányos határőrizetben nyilvánvalóan szerepet játszott a csehszlovák haderőben szolgálatot teljesítő szudétanémet legénység ekkor zajló leszerelése is. Október 6-án folyamán befutott a radikális jobboldali Héjjas Iván¹³ szervezte „H” csoportból kb. 150 fő (főleg a XVI. lövészzászlóaljából származó állománnyal), valamint kisebb számban önkéntesek az I–XIX. zászlóaljak állományából, akik az „S” csoportot képezték (6-án éjfélig kb. 200 fő érkezett be). Ugyanezen a napon érkezett be részben vasúti, részben gépkocsiszállítással a részükre kiutalt fegyverzet, lőszer és polgári ruházat. A beérkezett erők felszerelése már 6-án hajnaltól megkezdődött, süllyal az elsőnek alkalmazni szánt „H” csoporton. Az első két járőrt két testvér parancsnoksága alatt még aznap bevetették (1. sz. járőr parancsnoka vitéz Kassakürthy Pál t. hadnagy, a 2. sz. járőr parancsnoka Kassakürthy Károly t. zászlós). Feladatuk a tarpai résen történt átkelést követően a beregszászi hegyekbe való felmenetel, majd északon a lengyel határon történő átkelés, közben folyamatos propagandatevékenység végzése volt. A két járőr 6-áról 7-ére virradó éjjel, 1 h 30-kor kelt át a trianoni határon. Október 8-án egyesültek, majd miután 10 főt visszaküldtek – 8 főt gyávaság, 2 főt betegség miatt –, a lecsökkent 12 fős, egyesített állomány végighaladt a kijelölt útvonalon. A lengyel határt október 18-án érték el, ezalatt egy foglyot, és egy sérültet vesztek.

Közben október 7-én beérkezett az I.–XIX. zászlóaljakból jelentkezett erők zöme (kb. 600 fő), akik felszerelése szintén azonnal megindult. A parancsnokság úgy vélte, hogy a meglévő tarpai rést ki kell használni addig, amíg létezik, és minél jelentősebb erőket kell átdobni rajta. A 7-én beérkezett erők áttételével még nem tudtak számolni ezen a napon, a „H” csoportból is csak két további járőrt tudtak kiállítani, ezért a parancsnokság a Tarpáról jelentkezett önkéntesek bevetését is elhatározta (két járőr erőben), így összesen négy járőr bevetését határozta el 7-e éjjelén. A 3. sz. járőr parancsnoka Óbis Gyula tarpai tanító és leventeoktató volt, míg a 4. számú járőré Vinczek Jenő tarpai segédjegyző (ez a két járőr állt tarpaiakból). Az 5. sz. járőr parancsnoka dénesfai Dinich Győző t. főhadnagy,¹⁴ míg a 6. sz. járőr parancsnoka Iványi Pál t. hadnagy volt (ez a két járőr alakult meg a „H” csoport további részeiből). A 3. és 4. sz. járőrök feladata a határon a tarpai résnél való átjutás után a beregszászi hegyvidék–Bilke–majd északkeleti irányban a lengyel határig propaganda kifejtése volt. Az 5. és 6. sz. járőrök feladata a határon a tarpai résnél való átjutás után beregszászi hegyvidék–Munkács kelet–Antalóc irányban a lengyel határig propaganda kifejtése volt. A 3. és 4. sz. járőrök 7-én 22 h 30-kor keltek át a határon, míg az 5. és 6. sz. járőrök kb. 8-án 1 h 30-kor lépték át a határt, mindvégig ellenhatás nélkül. A 3. sz. járőr veszteség nélkül hajtott végre feladatát, közben számottevő rombolásokat végzett távbeszélő vonalakban. Végül október 24-én lépték át a lengyel határt. A 4. sz. járőr 8-án hajnalban érte el a beregszászi hegyvidéket. Itt a Vérke folyón nem tudott átkelni, ezért fegyvereit és röpcéduláit szétosztotta a mezőn dolgozó muzsaji és benei civileknek, majd 8-áról 9-ére virradóra visszatért magyar területre a tarpai résen át. Személyi veszteséget nem szenvedett, és a korabeli értékelés szerint bár a járőr működése nem sikerült, de a kapott feladat szellemében járt el.

Az 5. és 6. sz. járőrök hamarosan egyesültek, és dénesfai Dinich átvette a 6. sz. járőr vezetését is, mivel Iványi hdgy. egy fővel Beregszász területén bevásárlás közben eltűnt (Iványi 13-án visszatért magyar területre, társa fogságba esett). A két egyesült járőr a feladat megszabta útvonalától a felbukkanó ellenséges erők miatt nyugati irányban kitért. A lengyel határ közelébe harc nélkül értek el, azonban itt hibás adatokat feltüntető térkép miatt bementek Havasköz¹⁵ községbe azt gondolván, hogy már lengyel területen vannak. Itt rajtaütés érte őket,

¹³ Héjjas Ivánról (1890–1950) lásd bővebben Bodó Béla: Héjjas Iván. In: 2000 Irodalmi és Társadalmi havi lap. 2010. október <http://ketezer.hu/2010/10/bodo-bela-hejjas-ivan/> (letöltés ideje 2018. május 6.)

¹⁴ A Honvédségi Közlöny (Személyes ügyek) 1939/3. (1939. július 19.) 8. o. szerint Dinich rendfokozata t. őrmester volt.

¹⁵ A szövegben hibásan Lyutka, a település ruszin neve valójában Lyuta.

és az itt, és ezt követő harcok következtében az egyesített járőrből csak nyolc fő jutott át lengyel területre, egy fő elesett, tizenkét fő eltűnt (elesett, vagy fogságba esett).

Ezt követően a Bátyútól Beregszász és Huszt felé vezető vasúti szárnyvonal rombolásának feladata is kijelölésre került. Ehhez a 7. sz. járőrt vetették be (parancsnok Kémeri Nagy Imre t. hadnagy), melynek feladata volt 8-án éjjel a tarpai résen való átkelés után felmenni a benei hegyre, onnan megfigyelni a Borzsa folyó Bene melletti vasúti hídját, és azt 9-ről 10-re virradó éjjel robbantani. Ezt követően a három robbantót visszaküldeni magyar területre, majd Alsóremetén át felmenni a Borló-hegységbe (Velikij–Gyil),¹⁶ onnan pedig sorozatos akciókkal nyugtalanítani a Szolyva környéki falvakat (nyilvánvalóan azok rendvédelmi erőit). A járőr feladatát veszteség nélkül végrehajtotta. A híd robbantással történő megrongálása négy napi forgalomkiesést okozott a szárnyvonalon (október 10–14.). A feladat szabta útvonalon fegyvereiket a lakosságnak leadva a járőr tagjai október 15-én értek lengyel területre.

A 8. sz. (parancsnok Körtvélyesy Körner Ferenc szkv. főhadnagy)¹⁷ és 9. sz. járőrök (parancsnok Szatmáry–Király Ádám t. zászlós) kis, három fős robbantójárőrök voltak, nem is a tarpai résből bevetve, hanem attól északabbra. Azzal a feladattal kerültek alkalmazásra, hogy a Bátyú–Beregszász vasútvonalat október 9-én 24 h-kor három–három helyen robbantsák le. A 8. sz. járőr Beregsuránynál, a 9. sz. Barabástól délre lépte át a határt 8-án éjjel. Október 9-én nap közben rejtőzve megfigyelték a vasút menti járőrszolgálatot. A robbantásokat – nagyon csekély hatással, mely kevesebb, mint 24 h-ig tartott – a jelzett időben végrehajtották Beregszásztól északnyugatra 3–4 km-re, három–három helyen, egymástól 100 méterre. Ezt követően még sötétben, veszteség nélkül visszatértek magyar területre.

Az első hét területelárasztó járőr (összesen 70 fővel) a határon ellenhatás és felfedezés nélkül jutott át. Feladatukat 11%-os véres, és 1,8%-os fogolyvesztéssel hajtották végre. Kárpátalja középső területén nagyszámú röpcédulát szórtak szét, és kb. 40 puskát és 40 pisztolyt adtak át a helyi polgári lakosságnak (lőszerezéssel együtt). Lengyelországba 48 fő jutott át (74%), míg 8 fő hasznavehetetlenként, két fő betegként jött vissza magyar területre (13%). Az 1–7. sz. járőrök bevetését ez alapján a Vkf. 5. osztályánál sikeresnek ítélték, szerintük a veszteségek ellenére „*az eredmény messze felülmúlja az áldozatot.*”¹⁸

2. időszak (1938. október 9.–13.): megrohanó erők bevetése

A 2. időszak a megrohanó erők bevetése volt 1938. október 9–13. között. Ebben az időszakban két nagyobb csoport – összesen négy század – bevetésére került sor, eredetileg Beregszász és Munkács megrohanásának, elfoglalásának feladatával. Az elméleti cél egyfajta általános felkelés kirobbantása volt.

Az első csoport a Prém József tartalékos főhadnagy vezette 1. század volt, melyet fő célként Munkács megrohanására terveztek bevetni. Ez javarészt a „H” csoport maradékából alakult a parancsnokkal együtt összesen 97 fővel, bár közöttük is voltak tarpai önkéntesek. Az állományuk az alábbi volt:

Prém-csoport (kecskemétiak) 29 fő,

¹⁶ A szövegben Veliki Djil.

¹⁷ Az eredeti jelentésben Körner főhadnagyként szerepel, azonban Körner Ferenc jogosulatlanul használta egykori főhadnagyi rendfokozatát (ez több esetben is előfordult a Rongyos Gárdában). Kitüntetési felterjesztésére ceruzával a parancsszámmal együtt rávezették, hogy rendfokozatától megfosztva, 4 havi börtön, sikkasztás (ami nyilvánvalóan a lefokozás oka volt). Lásd erről HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Kitüntetések különgyűjteménye (továbbiakban Kit.) 1. doboz, 434. sz. Elnyert kitüntetések egyébként a Magyar Ezüst Érdemkereszt volt hadiszalagon, és a honvédség hivatalos folyóiratában már mint önként jelentkezett gyalogos szerepel, lásd erről Honvédségi Közlöny (Személyes ügyek), 1939/3. sz. (1939. július 19.) 18. o.

¹⁸ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Vkf. 1939. 5. oszt. 80.710/20/el. 6. f. ló.

Gérecz-csoport¹⁹ 33 fő,
Maczák-csoport²⁰ 20 fő,
tarpai csoport 11 fő,
vezetők 3 fő (két tarpai, egy beregszászi).

Később, a határt átlépve még mintegy 15 fő helyi lakos csatlakozott a csoporthoz.

Az 1. századnak eligazítása szerint a tarpai résen való áttörés után fel kellett mennie a beregszászi hegyekre, és onnan Munkácsra előretörni. A várost le kellett rohanniuk, megtisztítani, a lakosságot megszervezni (önvédelmi erőket felállítani). Ha ez sikerült, meg kellett rohanniuk Ungvárt is. Ha nem sikerül Munkács megrohanása, a túlerő ellen halogató harcot folytatva észak felé, Lengyelországba kellett áttörniük.

A század október 10-én 1 h körül lépte át a határt a tarpai résen keresztül, probléma nélkül. Már kis távolságra a határtól megkezdték a táviró és távbeszélő vezetékek rongálását. Egy fő ekkor a sötétben elszakadt századától és nem talált hozzájuk vissza. (Ő végül október 13-án visszatért magyar területre.) A század menete Nagyborzsova községig a vezetők bizonytalansága és a század szétszakadozása miatt meglehetősen bizonytalan volt. 6 h 30-kor átkeltek a Vérke-patak hídján és a vasútvonalon, és ekkor Prém fhdgy. parancsot adott gyulai Molnár Ferenc volt t. hadnagynak a vasútállomás megrongálására. Molnár Ferenc nyolc önkéntest vitt magával az állomáshoz, közben a század többi része tovább menetelt a nagymuzsaji szőlőhegyre. Molnár osztaga egy vasúti szerelvényt is talált az állomáson, melyen sok, szabadságos katona is tartózkodott. Molnár agyonlőtte az ellenálló állomásfőnököt, Jaroslav Hošeket, mivel ő Molnár parancsa ellenére távirón megpróbálta értesíteni a csehszlovák rendvédelmi szerveket a magyar diverzánsok felbukkanásáról. Emellett a vonat utasai közül fogságba ejtettek egy Silly nevű tűzér főhadnagyot, valamint Jaroslav Šubčík csendőr őrmestert.²¹ A vonatról több magyar és ruszin katona is csatlakozott hozzájuk (a ruszinok közül legalább négy fő). A mozdonyt a szerelvényről lekapcsolva elvontatták, és az állomás épületétől mintegy 200 méterre megpróbálták felrobbantani (nem sok sikerrel), valamint a vasútállomás berendezéseit is megrongálták. Összesen tíz puskát és két pisztolyt vittek magukkal zsákmányként a vonaton utazóktól.

Molnár osztaga 8 h-ra bevonult a századhoz a nagymuzsaji szőlőhegyre. Itt 11 h-ig pihentek, közben csatlakozásra bírtak két ruszin, egy zsidó és három cigány polgári lakost. Az egyik roma, Lakatos László a továbbiakban kellő helyismerettel rendelkező, jó vezetőnek bizonyult. A csatlakozókat az állomáson zsákmányolt puskákkal szerelték fel. Új vezetőre azért is szükség volt, mert a nagyborzsovai vasútállomás elleni akcióval – mely nem volt a kapott feladatuk része – elárulták magukat, és Nagyborzsovára már délelőtt kezdtek befutni a csehszlovák katonai erősítések. Ezek az erők fogták el a század eddigi vezetőjét, aki Prém engedélyével egy nagyborzsovai ismerősénél pihent.

A század ezt követően feljebb húzódott a hegyre, és egy tiszti gyűlést összehívva az is szóba került, hogy a legénység hiányos kiképzésére és nagyfokú kimerültségére való tekintettel ne forduljanak-e vissza a magyar határ felé. Végül mégis a továbbhaladás mellett döntöttek, és 18 h tájban megindultak Munkács felé. Itt útközben nehézséget okozott a Szernye-mocsár, melynek áthidalására kukoricaszárakat használtak. Egy fő le is maradt a századtól (ő később az Iván-csoporthoz csatlakozott, és velük esett fogságba).

Az elcsigázott század október 11-én reggel, már világosban ért a Dercen és Fornos között fekvő Nyíres erdőbe, ahol lepihentek (ez Munkácstól mintegy 10 km-re délre fekszik). Itt a földeken dolgozó helyi magyar lakosság hamar felfedezte őket, és nagy lelkesedéssel terjedt el a falvakban, hogy magyar csapatok érkeztek. A hírt megtudó sok ember közül valaki azonban a csehszlovák rendvédelmi erőket is értesítette, így az alsókerepeci csendőrőrsön is

¹⁹ Paracsnoka Gérecz László t. fhdgy.

²⁰ Paracsnoka Maczák János t. zls.

²¹ Marek, Jindřich: Hraničářská kalvárie. Cheb, Svět Křidel, 2004. 121. o.

megtudták a század pontos helyét. Mivel fogytán volt az élelmük, és egyes ruhadarabokat is pótolni kellett, Gérecz fhdgy. előbb Fornosra, majd utána Munkácsra ment el bevásárolni (a század nagy mennyiségű élelmiszert kapott a helyi magyaroktól is). A hosszú, egy helyben történő pihenés – és Gérecz egy helyben történő bevétele – azonban végzetesnek bizonyult, mert a csehszlovák haderő csendőrök támogatásával, harcokcsikat is bevetve 11-én délután 15 h körül nyugati és északkeleti irányból támadást indított a század ellen. Prém megpróbálta századát délkeleti irányba kivonni, és a mintegy 1,7 km-re lévő Felsőnyáras erdőt elérni, de a két erdő közötti nyílt terepen a század súlyos veszteségeket szenvedett a csehszlovák sorozatlövő fegyverek és harcokcsik tüzetől (utóbbiakat kézigránát-összdobásokkal próbálták meg távol tartani). A tűzharc sötétedéskor ért véget (az időközben visszatért Gérecz a harc utolsó fázisát már Fornos széléről nézte végig). A Prém-századból hat halott és hét sebesült maradt a két erdő közötti mezőn. A sebesültjeiket nem tudták magukkal vinni, és a kisebb csoportokban visszavonuló század szétszóródott. Közülük Lengyelországba hat fő jutott át, míg Magyarországra 22 fő. A Magyarországról indultak közül 19 fő – a helyi csatlakozókkal együtt 29 fő – került el a fogságba esést, és a magyar honvédség novemberi bevonulásáig sikerrel rejtőzött, a helyi polgári lakosság hathatós segítségével. A század összesen 15 halottat vesztett, tehát további kilenc fő is meghalt a súlyos sebesültek, a később bujdosás közben agyonlőttek, illetve a fogságba esésük után kínzás közben meghaltakkal együtt (a halottak közül két fő helyben csatlakozott ruszin volt, dezertált csehszlovák katonák). A század zöme, 38 fő, Prémet is beleértve fogságba esett (velük esett fogságba két, őket támogató derceni lakos is, a derceniekkel együtt a foglyok száma negyven volt). A jelentős számú fogságba esés egyik okaként a jelentés a gúti református lelkész árulását adta meg.

A második, a vitéz Iván Imre tartalékos főhadnagy vezette csoport feladata Beregszász megrohanása és elfoglalása lett volna.²² Ebben az eredeti terv szerint reguláris katonai erők is részt vettek volna (három lövésszázlóalj), de a reguláris erők bevetésére végül nem került sor.

Iván fhdgy. a 2. század parancsnoka volt. 152 fős létszámú százada azt a parancsot kapta, hogy az előbb induló 1. század nyomán október 9-éről 10-ére virradó éjjel hatoljon át a tarpai résen, és húzódjon fel a Beregszász melletti hegyekbe. Ott éjjelezzzen és ott is maradjon 10-én egész nap, majd tovább, 11-én estig. 11-én éjjel rohanja le Beregszászt. Ha nem tudja tartani a várost, Asztély irányban hátulról törjön át a határon magyar területre.

A 2. század október 9-én 23:30-kor került bevetésre Tarpáról, azonban az első határátkelési kísérlete kudarcot vallott (nem ellenséges behatás miatt).

Ezt követően került kapkodva feltöltésre a 3. század (parancsnok dr. Bukovinszky Péter t. főhadnagy) 69 fővel, és a 4. század (parancsnok dr. Somogyi Ottó t. hadnagy) 100 fővel. Ezt a két századot szintén Iván fhdgy. parancsnoksága alá rendelték, hogy támogassák az akcióját.

Október 10-én gyakorlatilag először a 3. század lépte át a határt este 21 órakor, ezt követte a 2. század, majd a 4. század. Iván az élszázadhoz csatlakozott. Az oldalbiztosítás elmulasztása és az összeköttetés hiánya miatt azonban hamarosan problémák jelentkeztek. (Iván vezetése alatt végig ilyen alapvető gondok mutatkoztak.) A gyorsabban mozgó 4. század jobbról utolérte a hátul vonuló 2. századot. A sötétben egymást ellenségnek véelve a két század

²² Városok megrohanása és elfoglalása véleményem szerint elhibázott koncepcióra épült (ez az általános felkelés képének mutatása, mely a városokban csücsösodik ki), hiszen a bevetett diverziós erők ezt követően nem kaptak volna támogatást, utánpótlást Magyarországról. Beregszászon a város megrohanását és elfoglalását kivitelezni is tudták volna, míg Munkácsra a bevetett limitált magyar erők, és az ott állomásozó jelentősebb csehszlovák haderő miatt ezt feltehetően nem tudták volna hatásosan végrehajtani. Munkács megrohanása egyébként azért szerepelt a tervben, hogy a beregszászi akció ne elszigetelt legyen, és megossza a csehszlovák erőket. Ismételtén meg kell azonban jegyezni, hogy hiába foglalták volna el Beregszászt a magyar erők, mert utána Magyarországról sem érdemi csapaterősítéseket, sem lőszerutánpótlást nem kaptak volna. A beérkező csehszlovák csapaterősítések ostroma pedig – a tetemes anyagi károk mellett – súlyos veszteségeket okozott volna a megrohanó csoporton túl a beregszászi magyar lakosságnak is.

lefeküdt, és 20–25 percig kémlelték egymást, mire rájöttek, hogy saját erőkről van szó. Közben viszont az élen haladó 3. század továbbment és elszakadtak egymástól, így a csoport kettészakadt, és elvesztette egymást.

Az egymástól függetlenül vonuló két csoport hamarosan elérte a Vérke-patakot. A 3. század Borzsova községen keresztül, az ott lévő őrizetlen hídon gond nélkül, nagyon gyorsan átkelt a patakon. A másik csoportot vezető Iván főhadnagy összekötő járőröket sem küldött ki a 3. század keresésére, és hidat, vagy sekély gázlót sem próbált találni a Vérkén, hanem egyből átgázoltatta a csoportját az adott részen mintegy 1 m 20 cm mély vízen (ez némi idővesztést is okozott, és persze a ruhájuk is átázott). Reggelre mindkét csoport – egymásról nem tudva, egymástól mintegy 5 km-re – túl volt Nagymuzsajon, a Beregszász feletti hegyekben. Itt Iván nem küldött ki felderítőket, és a beregszászi csehszlovák erőkről csak a szőlőhegyre feljövő nagymuzsalyi és benei lakosoktól érdeklődött, valamint egy beregszászi erdőkerültől. Az utóbbitól származó, általa nem ellenőrzött, a csehszlovák erők méretét eltúlzó hírek alapján Iván elállt Beregszász megtámadásától, és úgy döntött, hogy Lengyelország felé tör át. (Valamiért úgy vélte – bár erre bizonyítéka nem volt, és ez nem is így történt –, hogy a magyar határsávot nagyon megerősítették.) Este az egyik tábori őrsnél fegyelmetlenség és vaklárma miatt kisebb lövöldözés is kitört, feltehetően erre figyeltek fel a csehszlovák rendvédelmi erők is, melyek eddig nem igazán tudtak a csoportról. A csoport 12-én hajnalban elindult, és Nagymuzsajtól északkeletre, reggel 7 h után véletlenül összefutott egyik vízkereső járőrük a 3. század egy hasonló vízkereső járőrével. Ekkor egyesült az eddig két csoportban, külön vonuló 2., 3. és 4. század. Feltehetően az előző éjjeli lövöldözés hatására október 12-én reggel 9 h körül már néhány csehszlovák Letov Š.328 közelfelderítő–könnyűbombázó repülőgép is megjelent a térségben. A csoport egy időre megállt Nagymuzsaj és Kovászó között. 11 h körül Nagymuzsaj felől egy Beregszászról kivezényelt három fős csehszlovák csendőrijárőr közelítette meg őket. Az itt kitört lövöldözésben a csehszlovák járőr parancsnoka meghalt, másik két tagja elmenekült.²³ A csoport innen keletnek indult. Iván felderítő és biztosító részeket ismét nem rendelt ki, sőt az egyik szőlőhegyi pincéből kapott bortól be is rúgott, még indulás előtt.

A három, egymás mögött vonuló század észak felé haladva Kovásztól északra átkelt a Kis-Borzsa folyón egy fahídon majd, a Kis- és Nagy-Borzsa közötti szigeten haladtak északkeleti irányban, míg észre nem vették, hogy szigeten vannak. Ekkor a menetoszlop megfordult, kb. 4 km-t visszamenetelt, és a Nagy-Borzsan egy hídon átkelve ismét elindult északkelet felé, a felesleges menettől kifáradt, frusztrált állománnyal.

A salánki Nagyerdőben megpihentek, majd északkeleti irányban folytatták a menetet, míg 23 h-kor el nem értek Alsóremetétől délre a menetirányukkal eddig nagyjából párhuzamosan folyó Borzsához. Itt a csoport állománya a Nagyerdőtől északra lévő réten lepihent, míg Iván főhadnagy elindult átkelési helyet – hidat, vagy gázlót – keresni. A pihenés alatt a csoport tagjai a tőlük mintegy másfél kilométerre húzódó Nagybereg–Alsóremete műúton két reflektort láttak mozogni. Arra az ismeretlen személytől induló hírré, hogy ezek harcoksilámpák, pánik tört ki a csoportban, és visszafutottak az erdőbe. Előbb egy járőrt küldtek ki Iván keresésére, majd segédtsíjtje, Ulrich tartalékos hadnagy is elment Ivánt megtalálni. A járőr október 13-án 2 h-kor sikertelenül visszatért, sem Ivánt, sem Ulrichot a csoport tagjai nem látták többé. (Elég egyértelműnek tűnik, hogy nem is akartak csoportjukhoz visszatérni, hanem egyszerűen megszöktek a felelősség elől – Iván magyar területre tért vissza, míg Ulrich Lengyelországba ment át.) A parancsnoknak és segédtsíjtjének eltűnésével a csoport erkölcsi ereje megtört. A rangidős tiszt nem vállalta a

²³ A csehszlovák források egy részében a csendőr halála tévesen október 10-ei, illetve 15-ei dátummal van feltüntetve. A csehszlovák források egy részében az is szerepel, hogy a lövést kapott, sebesült csendőrt a magyar szabadsapatbeliek agyonverték. Az eseményekkel kapcsolatos magyar kivizsgálásban erre történő utalást nem találtam. Lásd erről pl. Marek, Jindřich: Hraničářská kalvárie. Cheb, Svět Křidel, 2004. 122. o.

csoport vezetését arra hivatkozva, hogy Iván előző nap nem tájékoztatta őt az általános helyzetről, és a végzendő feladatokról. A parancsnokságot az egybegyűlt tisztek végül az azt elvállaló Kozma László tartalékos hadnagyra bízta (aki előtte Iván törzsében szolgált). Kozma szintén tájékoztatlan volt Iván terveiről, melyekről őt előző nap hiába kérdezte, sőt Iván őt gorombán elutasította. Végül Kozma úgy döntött, hogy fáradt csoportját egyelőre beljebb viszi az erdőbe, és ott pihenteti. 13 h után a pihenő csoportot felriasztotta az északnyugati irányban kiküldött biztosító részek tűzharca csehszlovák felderítő erőkkel. Anélkül, hogy a biztosító rész jelentését bevárták volna, a csoport egy része pánikszerűen elkezdett menekülni az erdő belseje felé. Közben két raj öntevékenyen elindult a biztosító részek támogatására, és azokkal együtt támadásba indulva a csehszlovák járőrt elűzte. Az erdő felett már délelőtt megjelent egy rajnyi csehszlovák Letov Š.328 közelfelderítő–könnyűbombázó repülőgép, melyek délután újra megjelentek. Két Letov 14 h után kilenc kisméretű repeszbombát is ledobott az erdőre, melyek a magyar csoporttól 500–800 méterre estek le. Erre a magyar csoport délnyugati irányban még beljebb húzódott az erdőbe. Az előremozgásnál Kozma több járőrt küldött ki, melyek sorozatosan jelentették, hogy az erdő szélén túl sisakos csehszlovák katonacsoportokat és géppuskafészeket látnak. Kozma ezek után maga is elment az erdő szélére tájékozódni, és látott csehszlovák csapatmozgásokat. Kozma t. hdgy. ezt követően koraeste összehívta a tisztjeit, és egy meglehetősen deprimált hangulatú tiszti gyűlésen a megadás mellett döntöttek. A megadás ötletének számosan ellenszegültek, de elvonulásukat a többség megakadályozta.

Az éj folyamán három fő, németül beszélő parlamentert küldött ki a csoport. A parlamenterekkel azonban a csehszlovák erők nem tárgyaltak, megverésük után megbilincseltek őket, és a salánki csendőrsön kerültek őrizetbe.

A megadásra 1938. október 14-én hajnalban került sor a salánki Nagyerdő mellett. Reggel 7 h-ig a csoportból 301 fő adta meg magát. Mindössze öt fő volt, aki a megadás elől elszökött, közülük egy főt később Kovászónál megöltek. A többiek a helyi lakosság a magyar csapatok 1938. november 10-ei bevonulásáig elrejtette.²⁴

Ezeket a teljes kudarccal és rendkívül súlyos veszteségekkel végződő megrohanó akciókat az összefoglaló jelentés – érthető módon – nem minősítette.

3. időszak (1938. október 13.–november 7.): helyi vállalkozások a saját határvonal mögül

Az „S” csoport parancsnoksága és a határon át nem tett töredékek október 13-án Vásárosnaményból Tarpára települtek át, hogy a Vásárosnaményba felvonuló reguláris erőknek helyet adjanak, illetve a netán még megalakítható kisebb kötelékek határon történő áttétele könnyebb legyen. A visszamaradt, 308 fős létszámú „S” csoportot Stefán vk. százados Tarpán átszervezte. Alakított egy harcos alosztályt Héjjas Iván t. szds. parancsnoksága alatt, és egy, az idősebbekből alakított segédalosztályt Sághy t. őrgy. vezetésével. 13-án azonban a tarpai rést egy aznap megjelent csehszlovák század géppuskás tábori őrsökkel lezárta, így ebben az irányban a csoport további működése lehetetlenné vált. Emiatt, és mert a csehszlovák hírszerzés számos részletadat szerint Tarpa felderítésére koncentrált – nyilvánvalóan a nagyszámú fogolytól származó információ miatt – Stefán százados javaslatot tett a csoport maradékának észrevétlenül történő áttelepítésére. Erre sor is került október 16-17-én éjjel, csak egy megtévesztést szolgáló kis egység maradt vissza Tarpán.

Az első két időszakban bevetett jelentős diverzáns erők a magyar határról is látható erős feszültséget és esetenként pánikjelenségeket gerjesztettek a csehszlovák fegyveres erőknél. Stefán százados értékelése szerint a feszültséget határ menti vállalkozásokkal feltehetően fokozni lehetett, nagyobb erőket lehetett kihúzni a határsávra, hogy a belső területeken az

²⁴ A salánki megadásról részleteiben lásd még B. Stenge Csaba: Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből. I. A salánki megadás. In: Acta Academiae Beregsasiensis 2018 (megjelenés alatt).

ellenőrzés csökkenjen, és a már megindított propaganda szabadabban érvényesüljön. Remélhetőnek nevezte azt is, hogy a csehszlovák határvédelem folyamatos nyomás alatt tartásával annak erkölcsi ereje felörlődik, és a honvédség esetleges bevetése esetén – mely ekkor még lehetségesnek látszott – annak előretörését ez nagyban megkönnyítette volna.

Ezen megfontolások alapján engedélyezte az Aba-csoport parancsnokság október 18-tól a Stefán szds. által javasolt vállalkozásokat, melyek előkészítését még aznap meg is kezdték.

Ebben az időszakban október 18-ától az első bécsi döntésig kilenc napon indítottak kisebb vállalkozásokat a határ mentén.

Október 19-én 19 h-kor Szatmár–Király Ádám t. zászlós egy három fős robbantójárőrrel Lónyától északkeletre a Felső Szernye–csatorna átúszásával a Bátyú–Homok²⁵ vasútvonal robbantását kísérelte meg, az akció sikertelen volt.

Október 20-án Szatmár–Király t. zls. újra megkísérelte az előző feladatot, ezúttal a csatornán történő átkelést vászoncsónakkal tervezték végrehajtani. Az akció ismét sikertelenül végződött (veszteség egyik alkalommal sem volt).

Október 21-én Vannay László volt g. hdgy. vezetése alatt 24 fő 21-ről 22-ére virradó éjjel megtámadta Dégenfeld tanyát,²⁶ az ott állomásozó csehszlovák erőket. Saját részről veszteség nem volt, jelentésük szerint a csehszlovák oldalon két halott és hat fogoly veszteséget okoztak.²⁷

Október 22-én Papp Sándor t. zls. vezetése alatt 10 fő 22-éről 23-ára virradó éjjel a Beregdéda déli kijáratánál lévő golyószórófészek kiemelésére kapott parancsot, de azt nem találta meg. A helyszínen újabb parancsot kaptak egy a beregszászi műúton, a határtól kb. 3 km-re lévő tanyában állomásozó csehszlovák határbiztosító őrs kiemelésére. Az őrsöt megtámadták, de a kiemelés nem sikerült. Egy fő sebesültjük volt, míg irreális bemondásuk szerint a csehszlovák őrsnek 17 fő halott veszteséget okoztak.²⁸

Ugyanezen a napon v. Fülöp Ferenc tényleges zls. parancsnoksága alatt három testnevelési szaktanfolyambeli²⁹ zls. Magosligetnél lépte át a határt 18 h-kor, átkeltek a Tiszán, majd a Tiszaújlak–Nagyszőlős vasúti szárnyvonal felépítményét három helyen robbantva még aznap éjjel visszatértek.

Október 23-án Kádár László t. hdgy. Lónyától északkeletre lévő határsarokban hajtott végre vállalkozást, hogy az itt mindig nagyon éber csehszlovák határbiztosító erőket magyar területre csalja át, és az itt lesbe állított erőkkel csapást mérjen rájuk. A csehszlovák erők azonban nem „ugrottak be”, így a veszteség nélkül záródó akció nem sikerült.

Ugyanezen a napon Körtvélyesy Körner Ferenc szkv. fhdgy. vezetésével 24 fő 20 h-kor a Mezőkaszony melletti Kaszonyi–hegyen állásban lévő csehszlovák határbiztosító őrs kiemelését hajtotta végre. Az őrsöt a magyar támadók szétszórták, jelentésük szerint négy foglyot ejtettek, és további három halott veszteséget okoztak az őrsnek.³⁰ A magyar csoport állományából hét fő könnyű sebesülést szenvedett.

²⁵ Homok itt Mezőhomokot jelenti, Beregdédától közvetlenül északra (ma már Beregdéda része). Itt is a határhoz legközelebb húzódó Bátyú–Beregszász vasúti szárnyvonalról van szó.

²⁶ A támadás helyszínére korabeli térképén Gáspár tanyát tudtam beazonosítani, Hettyentől délre nem találtam Dégenfeld tanyát.

²⁷ A jelentett veszteségek pontosítása mindkét oldal forrásai alapján nem egyszerű feladat. Jómagam erre az éjszakára nem találtam két csehszlovák halottat a rendelkezésemre álló csehszlovák eredetű forrásokban. A magyar csoport jelentése szerint a tanyán egy 10 fős csoport volt, akik közül hat fő megadta magát, két fő eltűnt, két főt menekülés közben lelőttek. A menekülés közben lelőttek halálát azonban feltehetően nem ellenőrizték, és ők csak lefeküdtek a rájuk lőtt tűzre, majd elmenekültek a sötétben.

²⁸ Csehszlovák forrásokban ebben az időpontban nem szerepel egyetlen halott sem.

²⁹ A testnevelési szaktanfolyam 1938 nyarán a honvédség keretein belül sokoldalú diverzáns kiképzést kapott néhány szakasz erejű csoport volt.

³⁰ Csehszlovák forrásokban itt egy halott szerepel, három fogoly és két sebesült. Marek, Jindřich: Hraničářská kalvárie. Cheb, Svět Křidel, 2004. 125. o., ill. Lášek, Radan: Jednotka Určení SOS. Praha, CodyPrint, 2008. 333. o.

Ugyanezen a napon egy harmadik vállalkozásra is sor került, az egykori tarpai réstől közvetlenül északra. Czegléd Lajos karp. őrm. vezetésével négy fő a Tarpai Nagyhegyről indulva a Hedzpusztánál megállapított csehszlovák őrs kiemelésére indult, de azt nem találta a helyén. A helyét megváltoztatott őrs új pozíciójából erős tüzelésbe kezdett, ebbe Czegléd járőre nem avatkozott bele, és veszteség nélkül visszatért.

Október 24-én dr. Parragh Endre t. hdgy. 22 fővel a Hetyentől keletre lévő csehszlovák határbiztosító laktanya megtámadására indult. A megkerülő előrenyomulás közben ellenséges erőkbe ütköztek, és a kitörő tűzharc a laktanyát is fellármázta, így a megrohanás nem sikerült. Egy villamosvezeték felrobbantása és a távbeszélő vezeték elvágása után a csoport veszteség nélkül visszavonult.

Október 28-án Draskóczy László t. fhdgy. Kárpátalján kívül, szlovák területen került bevetésre a Kárpátalja felé vezető vasútvonal bénítására. 14 fővel, közte 3 robbantóval László tanyánál (a Nagy–Milic térségében) azzal a feladattal lépte át a határt, hogy Töketerestől északkeletre a Lada tanyánál robbantsa a nyugat–keleti irányú vasútvonal hidját.³¹ A hidat eltévedés folytán nem érték el, és 29-én veszteség nélkül visszatértek magyar területre.

Október 30-án újra Kárpátalján kívüli akció indult. Dr. Terray István t. hdgy. vezetésével 30 fő, közöttük 5 robbantó Hollóházánál lépte át a határt azzal a feladattal, hogy Kassától keletre robbantsa a Ronyva vasúti hidját. A csoport az erődvonalon átjutott, de aztán észrevették őket, és a tűz alá vett járőr emiatt visszatért magyar területre (veszteség nélkül).

November 1-én ismét Kárpátalján kívüli akcióra került sor. Rotter Ferenc zls. vezetésével 20 fő, közöttük 3 robbantó 16 h-kor Hollóházánál lépte át a határt azzal a feladattal, hogy robbantsa a Kassa–Ungvár vasútvonal Garbócbogdánynál lévő hidját.³² A nagy ködben a csoport eltévedt, bolyongott, majd visszaindult. A csehszlovák erődvonalat virradat után érték el, és így visszatérni nem tudtak. Pihenőt tartva rejtőztek, amikor egy csehszlovák erődök közötti járőr felfedezte, és tűz alá vette őket. E tűzben a csoport szétszóródott, az egyes visszatérni igyekvő részek ráadásul az erődök tüzebe kerültek. Két fő elesett, öt fő fogságba került, a többi 13 fő visszatért magyar területre.

Összefoglalásként a jelentés kiemeli, hogy az ebben a periódusban vezetett helyi vállalkozások a csehszlovák határvédelmet a sötétség beálltától virradatig folyamatosan nyomás alatt tartották, a lövöldözések az egész határszakasz mentén állandósultak, és mélységben is kiterjedtek. A legénységet állandóan váltani kényszerültek, és a határvédelmet folyamatosan erősítették. Hatalmas mennyiségű lőszert is eltűzeltek. Ráadásul nemcsak a határvédelem állománya merült ki, de a kijárási tilalmak, a helyi lakosság korlátozása is sorozatos ellenszegülést váltott ki belőlük a rendvédelmi szervekkel szemben, és a feszültséget növelte. A korlátozások odáig fokozódtak, hogy október 29-től a kárpátaljai térség határvidékén a magyar nemzetiségű papokat, tanítókat, polgármestereket és egyéb, a lakosságra hatással lévő személyiségeket gyakorlatilag túsul ejtették, hivatásukat a továbbiakban csak a helyi csehszlovák fegyveres erők felügyelete mellett gyakorolhatták.³³

Magyar oldalról két halott, nyolc, zömében könnyebb sebesült és öt fogoly volt a veszteség. A bevetett csoportok némelyikének rendkívül túlzó jelentéseit összesítve szerintük a csehszlovák oldal 21 halottat és hét foglyot veszített. Itt már ellentmondás van a korábban jelzett tíz fogolyhoz képest, illetve a halottak száma is eggyel csökkent (a halottak valószínű száma így is ennek csak a töredéke volt).³⁴ Ennek ellenére az ebben az időszakban

³¹ László és Lada tanyákat sem tudtam beazonosítani a rendelkezésre álló korabeli térképeken. Célpontként minden bizonnyal a Kis–Bodrog (Ondava) vasúti hídjáról volt szó.

³² Garbócbogdánytól délre, az Olsava, a Hernád egyik balparti mellékfolyóján van egy vasúti híd az adott vonalon, feltehetően erről volt szó.

³³ Sallai Gergely: Az első bécsi döntés. Budapest, Osiris, 2002. 130. o.

³⁴ Jómagam eddig egyértelműen ezekhez az akciókhoz köthetően egy csehszlovák halottat találtam, a Kaszonyi-hegy elleni támadásnál, azonban a két oldal hiányos forrásai, a téves dátumok, illetve a sebesüléseikbe később belehaltak miatt sok esetben nagyon nehéz az eseményeket kideríteni, és a veszteségeket megállapítani (utóbbiak

végrehajtott akciók valóban elérték kitűzött céljukat, így pusztán katonai szempontból egyértelműen sikeresnek nevezhető ez a fázis.

A helyi vállalkozások ebben az időszakban már kiképzésszámba is mentek az ekkor már „Előd” zászlóalj néven szereplő diverziós erőknél, melyek során természetes kiválasztódás és harchoz edzés is folyt.

Az első bécsi döntés után közvetlenül, november 3-án felsőbb parancsra elrendelték az „Előd” zászlóalj létszámcsoökkentését 300 főre. Az állomány „szelektálásának” megkönnyítésére és gyorsítására Stefán vk. szds. november 3-án kiadta a „méregrendeletet”. Ennek lényege az volt, hogy azoknak, akik visszamaradni szándékoznak, méreg kerül kiosztásra. Ezt fogságba esés esetén kötelező bevenni, a nem szállítható, sebesült bajtársakat pedig kötelező agyonlőni. Ezek vállalását aláírással kellett igazolni. Ennek a rendeletnek a hatására elég sokan váltak ki önként, így az elrendelt létszámra való leszerelés november 7-10. között minden nehézség nélkül lezajlott.

Rejtési okokból – saját területen viselésre – egyenruházat is kiosztásra került, illetve a nyári civil öltözetet téli öltözetre cserélték le. A létszámcsoökkentés után a zászlóalj ismét átszervezésre került. Az átszervezés utáni helyzet szerint az „Előd” zászlóalj parancsnoksága alá tartozott a zászlóaljtörzs, a rohamcsoport (1. és 2. század), a műszaki század, az örkülönítmény, az ellátó-alosztály és a hadipénztár.

Az „Előd” zászlóalj részére 1938. november 2-ától kezdve minden vállalkozás tilos volt. Az idő szervezéssel, kiképzéssel, átöltöztetéssel és a határ menti helyzet gondos nyilvántartásával telt. A zászlóalj szervezetét részleteiben úgy állapították meg, hogy akár gépkocsi, akár országos jármű szállítással a határ bármely pontjára azonnal eltolható legyen. Szintén a gyors eltolás érdekében az összes tekintetbe jövő út, híd és komp részletes szemrevételezését is végrehajtották. Ez már az újabb kárpátaljai bevetés lehetőségét vetítette elő, hiszen a terület egésze nem került vissza Magyarországhoz, viszont arra a stratégiai, Lengyelországgal közös határ helyreállítása okán a magyar katonai és politikai vezetés továbbra is igényt formált.